

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

Academic Administration According to the Four Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province

ทศพล นุชนวลรัตน์¹, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์)², สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Thodsapol Nuchnuanrat¹, Prakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)², Samrit Kangpheng³

^{1,2,3}Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: *aaronthodsapol@gmail.com

(* Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 28 January 2026; Accepted: 28 February 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านการบริหารงานหลักสูตร ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความพอใจและตั้งใจจริงในการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจ ร่วมมือกับครูในการจัดทำสมุดบันทึกการนิเทศภายในด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต เอาใจใส่ต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เอาใจใส่ในการอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณ

วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมในการผลิตสื่อและนวัตกรรม ทางการศึกษาควรมีความเข้าใจลึกซึ้งใน
หลักสูตร และมีความสามารถในการพิจารณา วิเคราะห์ หาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตรอย่างรอบคอบ

คำสำคัญ : บริหารวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, and (2) to explore guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province. This study employed a mixed-methods research design, combining quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, a questionnaire was used as the main research instrument with a reliability coefficient of 0.99. The sample group consisted of 68 participants, including school administrators and teachers. Statistical tools used in data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, interviews were conducted with six key informants, who were experts in educational administration, selected through purposive sampling. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, was found to be at the highest level. By aspect, the highest level of implementation was found in internal supervision, followed by academic personnel development and curriculum administration. The lowest level of implementation was in educational measurement and evaluation. 2. The guidelines for developing academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, indicate that school administrators should cultivate satisfaction and genuine determination in providing opportunities for all stakeholders to participate in developing systems of supervision, monitoring, and evaluation of teaching and learning regularly and effectively. They should motivate and collaborate with teachers to maintain internal supervision records diligently and attentively, ensure the continuity of operations, and facilitate resources such as budgets, materials, and suitable learning environments for producing educational media and innovations. Furthermore, administrators should possess a deep understanding of the curriculum and the ability to analyze, identify strengths and weaknesses, and improve it thoughtfully and effectively.

Keywords: Academic Administration, Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ โดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดไว้ถึงเป้าหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวทางการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นหลักการที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้เรียนถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการศึกษา การจัดการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียน

ได้พัฒนาอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง โดยบูรณาการองค์ความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ตลอดจนการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 5) เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตวิถีการพัฒนา พลเมืองโลก รุ่นใหม่ ถูกจุดประกายขึ้นและได้รับการยอมรับจากนักการศึกษาทุกภูมิภาคของโลกอย่างกว้างขวาง ภายใต้กรอบคิดที่เรียกว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิต และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (วิจารณ์ พาณิช, 2556, หน้า 12)

การพัฒนาการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสามารถในการแข่งขันทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ จึงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างศักยภาพกำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดแนวทางและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 9 บททั่วไป โดยมาตรา 5 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนมาตรา 7 กำหนดให้กระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักรักษาและใช้สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และองค์ความรู้สากล รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3 - 4)

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา และถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในทุกๆระดับ เนื่องจากมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาสามารถพิจารณาได้จากผลการดำเนินงานด้านวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน อันเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร ทุกๆระดับ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนถือเป็นองค์ประกอบหลักของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารในการวางแผน

ส่งเสริม กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร และคุณภาพผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนดที่จะต้องทำและมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ ถูกต้องเหมาะสมจะเป็นเครื่องช่วยให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ งานวิชาการเป็น งานที่มีความสำคัญ ในการจัดระบบงานให้มีความรัดกุมและมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริม การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษา 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำเภอในเขตบริการ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง ขอนแก่น อำเภอบ้านฝาง และอำเภอพระยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566, หน้า 10) มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 152 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา 106 คน รองผู้อำนวยการ สถานศึกษา 17 คน ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 1,343 คน โดยผลการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในสังกัดพบว่ายังต่ำกว่ามาตรฐานในหลายๆ ด้าน เช่น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้น พื้นฐาน (National Test : NT) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ รวม 2 ด้าน (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.35) สูงกว่าระดับ สังกัด (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.11) และระดับประเทศ (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.80) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงผลการ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนในแต่ละสมรรถนะ พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 เพียงเล็กน้อยทั้งสองด้าน นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 พบว่า ผู้เรียนในสังกัด มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับร้อยละ 40.09 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีเพียงรายวิชาเดียวที่มีคะแนนเฉลี่ยสูง กว่าร้อยละ 50 คือ รายวิชาภาษาไทย (ร้อยละ 50.86) ส่วนรายวิชาอื่น ๆ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (38.63) วิชาคณิตศาสตร์(37.20) และ วิชาวิทยาศาสตร์ (33.68) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2564 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 30.15 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีราย 4 วิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (46.04) วิชาวิทยาศาสตร์ (29.00) วิชาภาษาอังกฤษ (25.86) และวิชาคณิตศาสตร์ (21.14) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2565, หน้า 13 - 17)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สภาพการณ์ด้านการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและนโยบายด้านการศึกษาของประเทศกำหนดไว้ โดย มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่าง เต็มที่ พร้อมทั้งมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และ ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียงเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มวิชาการ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 67 คน

1. ประเภทเครื่องมือ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2544, หน้า 82 - 83) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย และ
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire: แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

(2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2544, น. 74)

(3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบปลายปิด จำนวน 1 ชุด มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักการและแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ

- 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติใน ระดับ ปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

(4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษา มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไข แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตาม หลักเกณฑ์ ดังนี้

+ 1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้

ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมิน ในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2551 หน้า 220) (หรือ 0.60 - 1.00)

(6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับ เรื่องที่วิจัย

(7) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

(8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (ประยูร อาษานาม, 2551, หน้า 87)

(9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

(1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

(2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามโดยใช้ google form ในการกรอกข้อมูลแบบสอบถามแล้วส่งไปยังกลุ่ม Line ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 ชุด

(3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

(4) นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

(2) วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

(3) วิเคราะห์ข้อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

(4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(4.1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม

(4.2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย (\bar{x})

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.3 ระยะเวลาที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 6 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่นไปสัมภาษณ์

(2) สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจัดบันทึก อัดเสียง การสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 6 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจัดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และจัดพิมพ์

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม

ด้าน ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม	ระดับปฏิบัติ			อันดับที่
		\bar{x}	S.D.	แปลผล	
1	ด้านการบริหารงานหลักสูตร	4.56	0.37	มากที่สุด	3
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.55	0.31	มากที่สุด	4
3	ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	4.53	0.32	มากที่สุด	5
4	ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ	4.59	0.38	มากที่สุด	2
5	ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา	4.62	0.35	มากที่สุด	1
	รวม	4.57	0.35	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D = 0.35) รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D = 0.38) ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.32)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานหลักสูตร

ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุม ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการวัดและประเมินผล

ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

2.4 ด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ

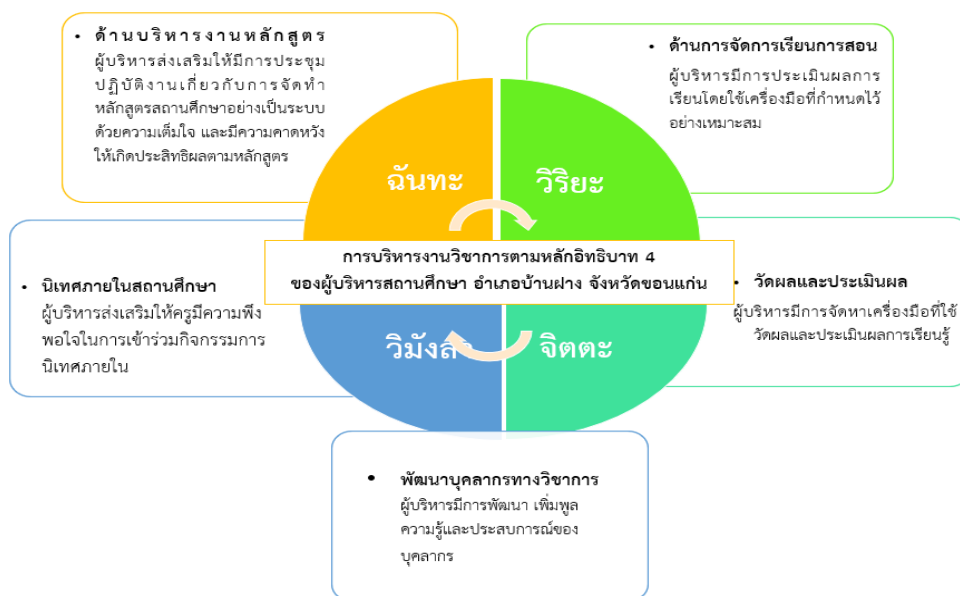
ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร

2.5 ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา

ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศภายใน

4.2 องค์กรความรู้จากการวิจัย

องค์กรความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้านคือ ด้านงานบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา โดยนำการประยุกต์ใช้หลักอภิปิธาต 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดและพัฒนาศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และเพื่อเสนอแนะทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปิธาต 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สรุปเป็นองค์กรความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วย การบูรณาการกันระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น”

ด้านนอก คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้เป็น ข้อค้นพบในการศึกษา เรื่อง “การบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น” ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนางานวิชาการ พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านจัดการเรียนการสอนจัดห้องเรียนให้เป็นห้องแห่งการเรียนรู้มีกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียน ในการใช้สื่อช่วยสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล สร้างเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการวัดผลและประเมินผลให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมีการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ประสบการณ์ วางแผนพัฒนาบุคลากร ร่วมกันประเมินการใช้หลักสูตร และ 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการนิเทศพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในให้เหมาะสม สรุปผลประเมินการนิเทศภายใน และนำข้อบกพร่องไปปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

5. อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารงานหลักสูตร พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงหลักการและแนวทางการนิเทศการ จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบด้วยความเป็นธรรมและมีใจศรัทธา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือ ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดบรรยากาศชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อ ไม่ให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อผู้เรียนและผู้สอนด้วยความเอาใจใส่ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการดำเนินการและปฏิบัติตามแผนงานบริหารงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความอดทนอดกลั้น ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุด คือด้านผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด

ด้านการวัดการประเมินผล พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนด้วยความเอาใจใส่ฝักใฝ่ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารสนับสนุนครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนานักเรียนด้วยความใส่ใจ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด

ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ พบว่า มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการควบคุมกำกับ ติดตามพัฒนางานของบุคลากร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเก็บเกี่ยวความรู้ประสบการณ์ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ

ผู้บริหารนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงงานวิชาการในอนาคต ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านผู้บริหารการนิเทศภายในให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูรายบุคคล ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

5.1.2 ผลการนำเสนอเพื่อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผลสรุปการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

1. การบริหารงานหลักสูตร ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดผลประสิทธิผลตามหลักสูตร 2) ผู้บริหารวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ของสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร 6) ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้จัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระ แกนกลางและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยใจรักและคาดหวังให้เกิดผลสำเร็จ 7) ผู้บริหารมีการจัดซื้อและจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูก่อนเปิดภาคเรียนด้วยใจรักและความเต็มใจ 8) ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงหลักการและแนวทางการนิเทศการ จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบด้วยความเป็นธรรมและมีใจศรัทธา

2. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการจัดทำกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ผู้บริหารวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปใช้ 4) ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามและกำกับเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้คุณครูได้รับการประเมิน เพื่อปรับปรุงพัฒนาผลการเรียน 6) ผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม 7) ผู้บริหารมีการดำเนินการและปฏิบัติตามแผนงานบริหารงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความอดทนอดกลั้น 8) ผู้บริหารจัดบรรยากาศชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อ ไม่ให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อผู้เรียนและผู้สอนด้วยความเอาใจใส่

3. ด้านการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารมีการควบคุม ติดตามและดูการประเมินผลการเรียน 3) ผู้บริหารมีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ สภาพและผลงาน 5) ผู้บริหารมีการกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ 6) ผู้บริหารสนับสนุนครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนานักเรียนด้วยความใส่ใจ 7) ผู้บริหารมีการจัดหาซื้อเครื่องมือสำหรับการนิเทศอย่างเหมาะสมด้วยความเอาใจใส่ 8) ผู้บริหารจัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนด้วยความเอาใจใส่

4. ด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร 2) ผู้บริหารมีการควบคุม กำกับ ติดตามพัฒนางานของบุคลากร 3) ผู้บริหารสนับสนุนสร้างเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มเติมสาระวิชาของตน และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ 5) ผู้บริหารครูวิชาการและครูผู้สอนรู้ร่วมกันสรุปและ ประเมินผลในการใช้หลักสูตร 6) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล 7) ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล 8) ผู้บริหารมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยอิงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียน

5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศภายใน 2) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและต่อเนื่องในการนิเทศภายในเพื่อพัฒนางานวิชาการ 3) ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางานวิชาการของครู 4) ผู้บริหารมีกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง 5) ผู้บริหารเอาใจใส่และติดตามผลการนิเทศภายในอย่างใกล้ชิด 6) ผู้บริหารการนิเทศภายในให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูรายบุคคล 7) ผู้บริหารมีการประเมินผลและสะท้อนผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ 8) ผู้บริหารนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงงานวิชาการในอนาคต

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญ นำมาอภิปรายผลดังนี้

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากในด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ สิ่งที่สำคัญที่คอยชี้นำทางผลสำเร็จคือการบริหารงานหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารได้นำเอานโยบายของรัฐ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในงานวิชาการ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา นำเสนอ ขอบข่ายภารกิจของงานในด้านการบริหารวิชาการไว้ 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา จากขอบข่ายที่นักวิชาการได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ แต่แตกต่างกันไปบ้างก็เฉพาะในรายละเอียด หรือแนวการปฏิบัติ การวิจัยในครั้งนี้พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ พระมหาสุเนตร อภิปัญญา (บุญเรือง)

(2555, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ผู้บริหารและครูเป็นผู้หญิง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุ มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวทางส่งเสริมการบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นผลจากศึกษาเอกสารและผลการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้าน คือ ด้านงานบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ตามลำดับดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการวางแผนการนิเทศอย่างชัดเจนโดยผ่านคณะกรรมการการนิเทศที่ แต่งตั้งไว้ตลอดจนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบาย และ แนวทางในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 3) มาตรฐานการศึกษาของ สพฐ. และ สมศ. ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันและการประกันคุณภาพ ภายใน และภายนอก ควรประเมินตามศักยภาพของโรงเรียนไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันทุกสถานศึกษา
- 4) ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านงานบริหารหลักสูตร พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และปรับปรุง หลักสูตรให้ทันสมัย ดังนั้น จึงควรเพิ่มการส่งเสริมด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุง หลักสูตรให้ทันสมัย
2. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการ จัดการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยคำนึงถึง ความสามารถและความสนใจของครู ดังนั้น จึงควรมีส่งเสริมด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ โดย คำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครูแต่ละบุคคล
3. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการ วัดผลและประเมินผล พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรใน ท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรใน ท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

4. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านวางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ดังนั้น จึงควรมีการประชุม วางแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและลงมือ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

5. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านมีการพัฒนาปรับปรุงระบบ การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2544). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาส์น.

ประยูร อาษานาม. (2551). *คู่มือวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระมหาสุเนตร อภิภูโณ. (2555). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ประสานการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พริกหวานกราฟฟิค.